

95110 เมืองในหมอก มอวภาพเคลื่อนไหวผ่านบริบททิวทัศน์ในใต้สุดแดนสยาม

กวีวิทย์ กิธรนสุนทร

คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

คำสำคัญ ภาพยนตร์สารคดี, ทัศนศิลป์, เบตง, ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้

บทคัดย่อ

“95110 เมืองในหมอก” เป็นภาพยนตร์สารคดีที่ได้แรงบันดาลใจจากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ “95110” คือรหัสไปรษณีย์ ของเมือง “เบตง” เมืองที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความไม่สงบ ซึ่งเป็นสถานที่เกิดเรื่องราวทั้งหมดในภาพยนตร์ “เมืองในหมอก” เป็นคำเปรียบเปรยของหมอกควันแห่งความรุนแรงที่ปกคลุมพื้นที่ ภาพยนตร์เรื่องนี้เสนอเรื่องราวความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงปัญหาสังคมด้านอื่นๆ โดยใช้การเล่าเรื่องด้วยวิธีการตัดต่อชีวิตคนหลากหลายกลุ่มหลายประเด็น เป็นการผสมผสานเรื่องราวในระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ ประเด็นที่ได้รับการนำเสนอมีดังนี้ ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ปัญหาพื้นฐานทางครอบครัวของกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ปัญหายาเสพติดและปัญหาความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างคนไทยพุทธกับไทยมุสลิมในพื้นที่

กว่าทศวรรษของเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมอกควันแห่งความรุนแรง ยังปกคลุมดินแดนส่วนนี้อย่างหนาแน่น ถึงแม้กระแสข่าวการพุดคุยหาความสันติ ระหว่างรัฐบาล กับกลุ่ม BRN ผ่านคนกลางอย่างรัฐบาลมาเลเซีย ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความหวังขึ้นบ้างแต่ไม่นานกระแสข่าวความรุนแรงในพื้นที่กลับทวีความรุนแรงและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ลดทอนความหวัง อันน้อยนิดจนเกือบหมดสิ้น แต่ถึงอย่างไรประชาชนคนไทยยังคงคาดฝันว่าสักวันหมอกควันแห่งความรุนแรงนี้จะผ่านพ้นไปและเผยให้เห็นท้องฟ้าที่สดใสเสียที

ผู้เขียนเป็นคนหนึ่งที่เกิดและเคยใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ความไม่สงบนี้ เมื่อสำรวจผลงานสร้างสรรค์ในช่วงเวลาที่ผ่านมา ผลงานที่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ คือผลงานภาพยนตร์สารคดีขนาดยาวเรื่องแรกของผู้เขียน ชื่อ “95110 เมืองในหมอก”

“95110” มาจากรหัสไปรษณีย์ของเมือง “เบตง” สถานที่ถ่ายทอดเรื่องราวทั้งหมด และเป็นบ้านเกิดของผู้เขียนเอง ส่วน “เมืองในหมอก” เป็นคำเปรียบเปรยของหมอกควันความรุนแรงรอบข้างที่ปกคลุมเรื่องราวแง่มุมด้านอื่นทางสังคมของผู้คนในพื้นที่แห่งนี้ ภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้ได้เผยแพร่ครั้งแรกในเทศกาลภาพยนตร์สั้นครั้งที่ 15 ซึ่งจัดโดยมูลนิธิหนังไทย โดยได้รับรางวัลสาขาภาพยนตร์สารคดียอดเยี่ยม หลังจากนั้นภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้ได้มีโอกาสนำไปฉายต่ออีก 2-3 แห่ง

นับเป็นประสบการณ์ที่ดีที่ผู้เขียนจะหยิบยกผลงานสารคดีเรื่องนี้มาเขียนบทความเชิงวิชาการในลักษณะของการสังเคราะห์และวิเคราะห์ ผ่านภาษาภาพยนตร์ที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมในพื้นที่ชายแดน ภาคใต้ โดยวางวัตถุประสงค์ในการเขียนบทความเชิงวิชาการไว้ดังนี้

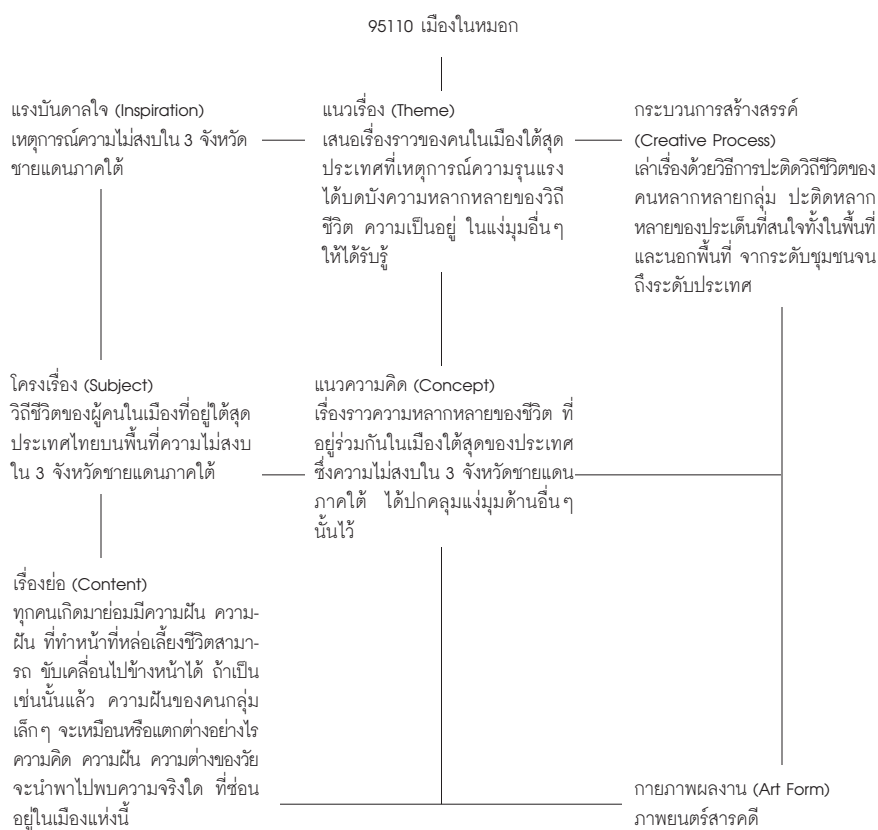
- 1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เห็นองค์ประกอบของกระบวนการสร้างสรรค์เชิงทัศนศิลป์ผ่านผลงานภาพยนตร์สารคดีเรื่อง 95110 เมืองในหมอก
- 2 วิเคราะห์การสื่อความหมายของภาพเคลื่อนไหวที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมในพื้นที่ชายแดน ภาคใต้ผ่านผลงานภาพยนตร์สารคดีเรื่อง 95110 เมืองในหมอก

กระบวนการเริ่มต้นของการทำงานสารคดีเรื่อง 95110 เมืองในหมอก ได้ทำการค้นคว้าหาข้อมูลพื้นฐานจากบทความและข้อเขียนต่างๆ ซึ่งได้ข้อมูลที่น่าสนใจมาจากหนังสือ NATIONAL GEOGRAPHIC ฉบับภาษาไทย เดือนธันวาคม 2548 ในบทความสารคดี “เบตง เมืองเย็นในแดนเดือด” ซึ่งกล่าวถึงเมืองดังกล่าวไว้ว่า “ท่ามกลางไฟร้อนที่แผดเผาแดนใต้ของแผ่นดินไทย เมืองเล็กๆ แห่งหนึ่งซ่อนอยู่กลางเทือกเขาสลับซับซ้อนที่โอบล้อมชาวบ้านหลายเชื้อชาติศาสนา ให้อาศัยอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขจนน่าประหลาดใจว่าเมืองนี้มีเวทมนตร์ใดช่วยสกัดเหตุร้ายที่ร้ายล้อมไว้ได้” เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากบทความดังกล่าว ผู้เขียนคิดเห็นว่าเป็นบทความที่แสดงความเห็นในมุมมองของบุคคลภายนอก ถึงแม้เบตงจะเป็นเมืองที่เกิดเหตุการณ์รุนแรงน้อย แต่ปัญหาเล็กๆ ทาง

สังคมในมุมด้านอื่นๆ ที่มองจากสายตาคนในพื้นที่อย่างตัวผู้เขียนนั้นกลับเห็นถึงปัญหาบางอย่างที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ดังนั้นจึงได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นซึ่งเป็นการผสมระหว่างมุมมองจากคนภายนอกกับคนในพื้นที่ สังเคราะห์ออกมาเป็นแผนภูมิโครงสร้างความคิดทางทัศนศิลป์กับบริบททางสังคมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ ออกมาได้ดังนี้

แผนภูมิ แสดงโครงสร้างความคิดทางทัศนศิลป์กับบริบททางสังคมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้

1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เห็นองค์ประกอบของกระบวนการสร้างสรรค์เชิงทัศนศิลป์ผ่านผลงานภาพยนตร์สารคดีเรื่อง 95110 เมืองในหมอก

จากแผนภูมิข้างต้นคือวิธีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ให้เห็นองค์ประกอบเชิงทัศนศิลป์ถึงกระบวนการสร้างสรรค์ภาพยนตร์สารคดี ซึ่งแรงบันดาลใจแรกเริ่มมาจากกระแสข่าวผ่านสื่อต่างๆ ต่อ

เหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีมาอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดแนวความคิดที่ต้องการเสนอเรื่องราวความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมไปถึงปัญหาสังคมด้านอื่นๆ ซึ่งคนภายนอกไม่ค่อยได้รับรู้ ผ่านพื้นที่ของเมือง “เบตง” เป็นพื้นที่ใต้สุดของประเทศไทยที่อยู่ท่ามกลางความไม่สงบใน 3 ชายแดนภาคใต้ โดยใช้กระบวนการสร้างสรรค์ของการเล่าเรื่องด้วยวิธีการตัดต่อปะติดชีวิตคนหลากหลายกลุ่ม หลากหลายประเด็นที่สนใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เป็นการผสมผสานเรื่องราวในระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศผ่านรูปแบบภาพยนตร์สารคดี การเล่าเรื่องด้วยวิธีการตัดต่อปะติดที่วันนี้ได้รูปแบบทางทัศนศิลป์จากสิ่งๆ ที่เรียกว่า Photomontage

Photomontage เป็นคำผสมระหว่าง Photo ซึ่งมาจากคำว่า Photography หมายถึงภาพถ่าย กับคำว่า Montage รากศัพท์มาจากภาษาฝรั่งเศสของคำว่า Monter หมายถึงการรวบรวม การเพิ่มขึ้น หรือการก่อตัว ดังนั้น Photomontage คือการสร้างภาพถ่ายโดยการตัดต่อปะติดของภาพหลายๆ ภาพมารวบรวมให้เกิดการก่อตัวเป็นภาพใหม่ ศิลปินในลัทธิดาดาได้ใช้วิธีการสร้างสรรค์งานแบบ Photomontage โดยการใช้ภาพถ่ายจากนิตยสาร โปสเตอร์ และภาพข่าวจากหนังสือพิมพ์ รวมไปถึงข้อความต่างๆ ในยุคนั้นมาตัดต่อปะติด จัดองค์ประกอบใหม่เข้าด้วยกันให้เกิดเป็นรูปทรงทางศิลปะ นับเป็นวิถีทางใหม่ของการแสดงออกในสมัยนั้น ยกตัวอย่างผลงานเช่น Strong-Armed Men ในปี ค.ศ. 1931 ของ Hannah Hoch ศิลปินหญิงชาวเยอรมัน Hoch ตัดภาพถ่ายครึ่งหน้าของผู้หญิงและผู้ชายมาจากนิตยสาร จากนั้นนำมาติดประกอบเข้าด้วยกันใหม่ เป็นใบหน้าที่ผสมระหว่างเพศหญิงและเพศชาย อยู่พื้นหลังภาพที่ถูกตัดปะซ้อนทับกันให้เห็นเป็นรูปร่างของมนุษย์ที่แสดงถึงลักษณะความเข้มแข็ง แข็งแกร่ง ซึ่งศิลปินต้องการเสนอเนื้อหาที่ว่าด้วยบทบาทผู้หญิงในสังคมในเรื่องสิทธิความเท่าเทียมกันระหว่างเพศหญิงกับเพศชาย และความศรัทธา ความเชื่อมั่นในพลังของผู้หญิง (ภาพที่ 1)

ผู้เขียนได้ปรับประยุกต์วิธีการของ Photomontage จากการตัดต่อปะติดสื่อภาพนิ่งให้มาอยู่ในบริบทของสื่อภาพเคลื่อนไหวด้วยเทคนิคการตัดต่อลำดับภาพแบบ montage ในรูปแบบภาพยนตร์สารคดีนั้น “หมายถึงกระบวนการลำดับภาพ การรวบรวมข้อคิด ฉาก และหลายๆ ฉาก หรือซีเควนซ์เข้าด้วยกัน จนกลายเป็นภาพยนตร์ในขั้นสุดท้าย อย่างไรก็ตาม ความหมายแฝงของ montage ก็คือ มันไม่ได้เป็นแค่กระบวนการตัดต่อในทางกายภาพเท่านั้น แต่หมายถึงการนำชิ้นส่วนต่างๆ ของภาพยนตร์มารวบรวมอย่างสร้างสรรค์และคำนึงถึงผลลัพธ์ในการสื่อความหมาย”

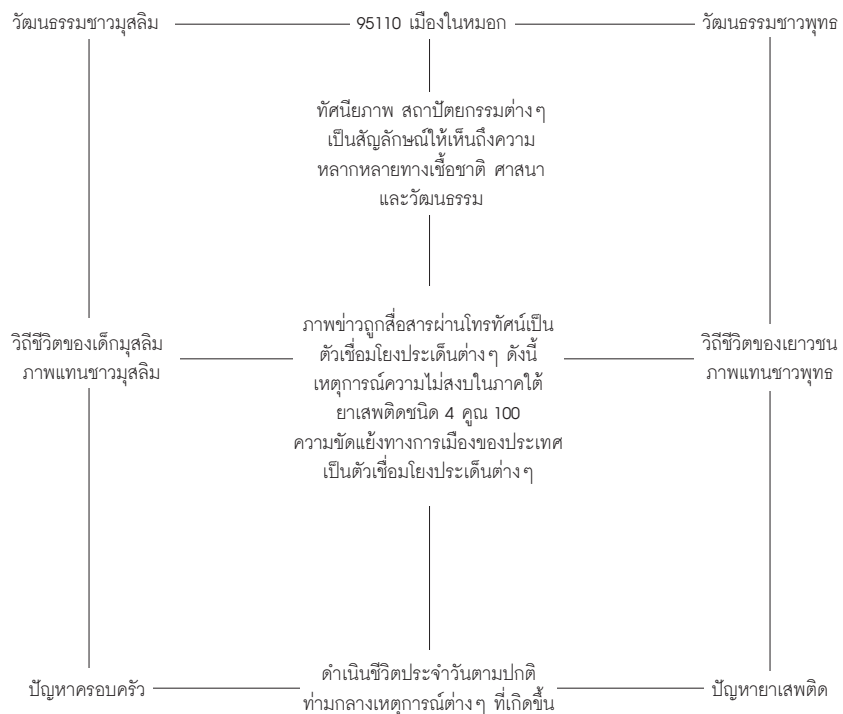
เมื่อโครงสร้างความคิดทางทัศนศิลป์กับบริบททางสังคมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มีความชัดเจนดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงได้ลงพื้นที่จริงถ่ายทำเก็บข้อมูลต่างๆ มาวิเคราะห์ให้เห็นถึงประเด็นทางสังคมในเชิงลึกที่เกิดขึ้นในเมืองแห่งนี้ โดยสรุปพบเห็นสิ่งที่น่าสนใจรวมทั้งปัญหาดังนี้

- ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่แห่งนี้

- ปัญหาพื้นฐานทางครอบครัวของกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่
- ปัญหาเสพติดที่ระบาดไปทั่วของกลุ่มเยาวชนในพื้นที่
- ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างคนไทยพุทธกับไทยมุสลิมในพื้นที่
- ประเด็นเชิงลึกข้างต้นนี้จะวิเคราะห์และอธิบายในส่วนบทบาทของภาพเคลื่อนไหวกับบริบททางสังคมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้อีกครั้งอย่างละเอียด เมื่อได้เนื้อหาเรื่องราวจากการถ่ายทำในพื้นที่จริงแล้ว จึงทำการสังเคราะห์ออกมาเป็นโครงสร้างทางทัศนศิลป์ในการถ่ายทอดประเด็นเนื้อหาต่างๆ ในภาพยนตร์ ออกมาเป็นแผนภูมิ ดังนี้

แผนภูมิแสดงโครงสร้างทางทัศนศิลป์กับการถ่ายทอดเนื้อหาผ่านภาพยนตร์สารคดี

จากแผนภูมิโครงสร้างข้างต้น เรื่องราวของภาพยนตร์จะพาไปพบเจอกับตัวละครหลัก 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือเยาวชนไทยพุทธ กลุ่มที่สองเป็นครอบครัวเด็กมุสลิม ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้จะนำพาคนดูไปพบกับวิถีชีวิต เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มคนทั้งสองกลุ่ม ซึ่งมีทั้งความเหมือนและความต่างประกอบเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นความไม่สมบูรณ์ในเรื่องพื้นฐานด้านครอบครัว การศึกษา

ทัศนคติความเชื่อทางศาสนาทั้งของพุทธและอิสลาม ตลอดจนปัญหาเสียดสีในพื้นที่ ทั้งนี้การเล่าเรื่องจะลำดับเรื่องราวสลับกันไปมาระหว่างตัวละครทั้งสองกลุ่ม ประกอบกับการตัดต่อภาพความรุนแรงของสถานการณ์ไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ผสมกับประเด็นความขัดแย้งทางการเมืองระดับประเทศ โดยการเชื่อมโยงเรื่องราวกับประเด็นทั้งหมดดังกล่าวผ่านสื่อโทรทัศน์และวิทยุที่แทรกซึมไปกับการดำเนินชีวิตของกลุ่มคนทั้งสองกลุ่ม

วิเคราะห์การสื่อความหมายของภาพเคลื่อนไหวที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ผ่านผลงานภาพยนตร์สารคดีเรื่อง 95110 เมืองในหมอก กลุ่มคนทำงานสร้างสรรค์ไม่ว่าจะแขนงใดหรือสาขาใดก็ตาม ผู้สร้างสรรค์ผลงานมีบทบาทสำคัญของการแสดงออกถึงทางความคิด ความเชื่อ และทัศนคติในแบบของตนอยู่ในผลงาน ไม่เว้นแม้แต่ภาพยนตร์สารคดี ซึ่งสุรพงษ์ พินิจคำ ได้กล่าวถึงไว้ว่า “ภาพยนตร์สารคดีที่แสดงถึงสถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาวิกฤตการณ์ เหตุการณ์หรือการกระทำของบุคคล โดยทั่วไปจะไม่ต้องอาศัยฉาก เครื่องแต่งกาย หรือบทเจรจาหรือเสียงนอกเหนือเพื่อประกอบ ภาพยนตร์สารคดีจะต้องหาทางสร้างความรู้สึกที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ให้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้” ท้ายที่สุดแล้วภาพยนตร์สารคดีในฐานะภาพเคลื่อนไหวก็ต้องถูกนำเสนอผ่านมุมมองทัศนคติของผู้สร้าง ตัวผู้เขียนขอยืนยันคนหนึ่งที่แล้วในข้อนี้ซึ่งผู้เขียนได้ใช้หลักองค์ประกอบของภาพเคลื่อนไหวในเรื่องขนาดภาพ มุมกล้อง และการตัดต่อลำดับภาพ รวมไปถึงการใช้เสียงสื่อความหมายถึงเนื้อหาความคิดของผู้เขียนที่ต้องการแสดงออกถึงนัยยะที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ผ่านภาพยนตร์สารคดี ดังต่อไปนี้ (ภาพที่ 2)

ภาพยนตร์เปิดเรื่องด้วยทัศนียภาพมุมกว้างของเมืองเบตงที่อยู่กลางหุบเขาซึ่งเต็มไปด้วยหมอกหนาโอบล้อมตัวเมืองอยู่ เมื่อมองเมืองที่ปกคลุมด้วยหมอกจากภายนอกสามารถสัมผัสถึงเมืองที่ดูสวยงามชวนฝัน แต่เมื่อหมอกเบรียบเหมือนควัน ความรู้สึกจะแปรเปลี่ยนไปทันที เมืองที่ถูกบดบังจากหมอกควัน เชื่อมโยงกับบริบทของความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ หมอกควันเปรียบได้กับเหตุการณ์ความรุนแรงที่บดบังสายตาคนภายนอก ทำให้ไม่ได้รับรู้เรื่องราวในแง่มุมด้านอื่นๆ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่ต้องเห็นได้จากมุมมองของคนภายในพื้นที่เท่านั้น จากนั้นภาพตัดเข้าไปให้เห็นทัศนียภาพของสถาปัตยกรรมในรูปแบบต่างๆ และบรรยากาศของผู้คนในพื้นที่ เพื่อบ่งบอกถึงความหลากหลายทางเชื้อชาติ ประเพณี และวัฒนธรรมที่อาศัยร่วมกันในเมืองแห่งนี้ (ภาพที่ 3)

ประเด็นสำคัญต้นเรื่องคือวัยรุ่นคนหนึ่งเดินทางมาเยี่ยมเพื่อนที่เรือนจำ เป็นฉากที่วัยรุ่นกับเพื่อนนักโทษสนทนากันผ่านหูโทรศัพท์ของเรือนจำ กล้องเฝ้ามองผ่านกระจกภายนอกห้องโดยไม่ได้ยินเสียงการสนทนาของทั้งคู่ แต่เสียงที่กลับได้ยินคือเสียงบรรยายข่าวคดีคอร์รัปชันมากมายของตระกูลชินวัตร เป็นเทคนิคการใช้บทบรรยายผ่านภาษาภาพยนตร์ และหลักวิชาการภาพยนตร์ในหนังสือมาทำหนังกันเถอะ อธิบายว่า “เสียงที่ทำหน้าที่บรรยายหรือแสดงความคิดเห็นควรจะบอกเล่าใน

สิ่งที่ไม่ได้ปรากฏชัดแจ้งบนจอภาพ อันส่งผลให้ผู้ชมได้รับข้อมูลในสองรูปแบบด้วยกัน คือข้อมูล
แน่นหนาด้านภาพและข้อมูลในแง่ของการแจกแจงความหมายด้านเสียง” ซึ่งผู้เขียนได้ใช้คุณสมบัติ
ที่ว่านี้โดยการใชภาพและเสียงบรรยายมาเปรียบเทียบในเชิงของการวิพากษ์วิจารณ์ เป็นความตั้งใจ
ที่แสดงออกถึงความย้อนแย้งทางสถานะของคนและกฎหมายในสังคมไทย ที่บังคับใช้ได้จริงกับคน
กลุ่มเล็กๆ แต่ไม่สามารถเอาผิดอย่างจริงจังได้กับผู้ที่มีอำนาจ (ภาพที่ 4)

จากนั้นในภาพยนตร์ตอนหนึ่งแสดงเรื่องราวของลุงชาวอีสาน ซึ่งเป็นพ่อของวัยรุ่นที่ไปเยี่ยมเพื่อน
ในเรือนจำก่อนหน้านี้ สารสำคัญที่น่าเสียดคือสถานะของคนต่างถิ่นที่เข้ามาอาศัยอยู่ในเขตจาก
คำบอกเล่าที่น่าสนใจของคุณลุง คือไม่มีความไว้วางใจใครคนมุสลิมแปลกหน้าที่เข้ามาอยู่อาศัยใน
พื้นที่นี้ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงในเรื่องความไม่ไว้วางใจระหว่างคนไทยพุทธและไทยมุสลิมในพื้นที่ ภาพใน
ช่วงที่สัมภาษณ์ลุงชาวอีสานคนนี้มีภาพของกล้องมุมเอียง ซึ่งในภาษาภาพยนตร์ “กล้องมุม
เอียงเป็นมุมกล้องที่ถ่ายทำโดยไม่ยึดถือแนวขนานกับเส้นขอบฟ้า ลักษณะภาพจะเอียงลาดไปทางใด
ทางหนึ่ง อันส่งผลให้ตัวละครที่ถูกถ่ายในมุมกล้องแบบนี้ดูเหมือนกำลังล้มลง มุมกล้องนี้มักจะถูก
ใช้เพื่อบอกภาวะทางจิตใจที่ไม่ปกติธรรมดาของตัวละคร หรือบางครั้งก็ใช้เพื่อสร้างความรู้สึกไม่
มั่นคง หรือกระวนกระวายให้กับผู้ชม” ผู้เขียนใช้กล้องมุมเอียงเพื่อแสดงความไม่สบายใจของคุณลุง
ชาวอีสานกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ใกล้เคียง และยังต้องการสื่อความหมายถึงสถานะที่ไม่
สมบูรณ์ทางครอบครัวซึ่งคุณลุงได้เลิกรากับภรรยาเป็นเวลานาน รวมถึงความสัมพันธ์กับลูกชายที่
เริ่มห่างเหิน (ภาพที่ 5)

ช่วงกลางเรื่องของภาพยนตร์มีการนำเสนอครอบครัวของเด็กมุสลิม 3 พี่น้อง ซึ่งบิดาเป็นชาวเบตง
ขณะที่มารดาเป็นชาวมลายูซึ่งได้เลิกรากับบิดาและเดินทางกลับประเทศแล้ว เด็กทั้ง 3 คน จึง
ตกอยู่ในสถานะไม่มีแม่ เหตุการณ์สำคัญที่ภาพยนตร์นำเสนอคือภาพกิจกรรมวันแม่แห่งชาติที่
โรงเรียน กล้องจับภาพไปที่สามพี่น้องมุสลิมซึ่งมาร่วมกิจกรรมในวันแม่โดยปราศจากมารดาของตน
ได้แต่มองเพื่อนนักเรียนคนอื่นๆ ร่วมทำกิจกรรมกับมารดากันอย่างอบอุ่น แม้ไม่เห็นน้ำตาจากเด็ก
ทั้งสาม แต่ก็สามารถรับรู้ถึงปมความเศร้าที่ติดอยู่ในใจ ในกรณีนี้เป็นความเชื่อมโยงโดยบังเอิญกับ
ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวของลุงชาวอีสาน ซึ่งปัญหาดังกล่าวคงเกิดขึ้นกับเด็กอีกหลาย
คน รวมทั้งบิดา มารดาของเด็กอีกหลายครอบครัวที่สูญเสียชีวิตไปกับความรุนแรงในภาคใต้ (ภาพ
ที่ 6)

อีกประเด็นสำคัญที่ภาพยนตร์ถ่ายทอดคือปัญหายาเสพติดที่มีชื่อเรียกว่า 4 คุณ 100 ซึ่งยาเสพติด
ประเภท 4 คุณ 100 เป็นชื่อเรียกจากการผสมสูตร โดยมักพบพื้นฐานคือ น้ำต้มใบกระท่อม ยาแก้ไอ
ยาฆ่าแมลง ยานอนหลับ น้ำอัดลม ซึ่งในยุคแรกจะเป็นการนำยาแก้ไอมาผสมกับน้ำต้ม ใบกระท่อม
น้ำอัดลม และยากันยุง โดยจะผสมกันและทำให้อยู่ในรูปของเครื่องดื่ม จากนั้นเป็นภาพกลุ่มวัยรุ่น
กำลังผสมยาเสพติด ในระหว่างการผสมสูตรยาเสพติด ภาพได้ตัดสลับกับบทสัมภาษณ์ของกลุ่ม

วัยรุ่น กำลังบอกเล่าพื้นฐานครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ การศึกษาที่ไม่จบมัธยมปลายไม่เห็นเป้าหมายในอนาคต เป็นเหมือนสาเหตุที่ทำให้พวกเขามานั่งจับกลุ่มดื่ม 4 คุณ 100 ในขณะที่กลุ่มวัยรุ่นดื่ม 4 คุณ 100 ภาพก็ได้ดัดสลับมายังกลุ่มเด็กน้อยไทยพุทธ 3 คนกำลังเล่นน้ำตกอย่างสนุกสนาน การลำดับภาพในลักษณะนี้เป็นการค้นพบของเดวิด วอร์ กริฟฟิธ (1875-1948) กริฟฟิธค้นพบว่า “พื้นที่ที่ห่างไกลกันอย่างมาก หรือช่วงเวลาที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง สามารถนำมาเชื่อมโยงกันได้ในช่วงความนึกคิดของผู้ชม ผ่านการลำดับภาพที่เรียกว่า Cross-Cutting (บางครั้งก็เรียก Parallel cutting) หรือการตัดสลับตั้งแต่สองเหตุการณ์ขึ้นไป เทคนิคดังกล่าวซึ่งสร้างความใกล้ชิดให้กับสองพื้นที่ที่ห่างไกลกันในด้านระยะทาง” การติดต่อลำดับข้างต้นที่กล่าวมานี้ ผู้เขียนตั้งใจให้ตีความถึงภาพในอดีตของกลุ่มวัยรุ่นในวัยเยาว์ หรือเป็นเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นในอีกสถานที่ หนึ่ง เป็นการสื่อความหมายที่สัมพันธ์ในด้านความสุขความสำคัญของกลุ่มคนทั้งสองวัย และยังชี้ให้เห็นในมุมขัดแย้งถึงวัยวุฒิระหว่างช่วงวัยทั้งสองในการเลือกกิจกรรมเพื่อหาความสุขที่แตกต่างกัน ประเด็นปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนี้อาจนำไปสู่ปัญหาใหญ่ระดับชาติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนใต้ในขณะนี้ได้

ท้ายสุดคือการนำเสียงข่าววิทยุและภาพจากโทรทัศน์ซึ่งเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2553 ของกลุ่มคนเสื้อแดง และเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง มาแทรกตัดสลับกับเรื่องราวของหลายชีวิตในเมืองเบตงเป็นระยะๆ การสื่อความหมายในส่วนนี้ขอหยิบยกบททราจงานบางส่วนในมติชนสุดสัปดาห์มาอธิบายแทน เพื่อเป็นการขอบคุณที่มองเห็นคุณค่าจากภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้

หรือเขาอาจกำลังสื่อให้เห็นว่า สภาวะปัจจุบันคือยุคสมัยที่อำนาจรัฐส่วนกลางเอาตัวไม่รอด เพราะไม่สามารถจัดระบบระเบียบความสัมพันธ์ทางอำนาจได้เลย ทั้งความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างชนชั้นนำกรุงเทพฯ ด้วยกันเอง ความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างกรุงเทพฯ กับภาคเหนือและอีสาน รวมถึงความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างกรุงเทพฯ กับดินแดนใต้สุดของประเทศ ทุกเมืองทุกพื้นที่ล้วนถูกปกครองด้วยหมอกควันอันอึมครึมไม่แตกต่างกัน

บทความเชิงวิชาการบนนี้ได้อธิบายและสังเคราะห์ให้เห็นองค์ประกอบของการสร้างสรรค์เชิงทัศนศิลป์ รวมถึงวิเคราะห์การสื่อความหมายของภาพเคลื่อนไหวที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ผ่านผลงานภาพยนตร์สารคดีเรื่อง 95110 เมืองในหมอก โดยแสดงให้เห็นรายละเอียดต่างๆ ของโครงสร้างความคิดทางทัศนศิลป์ ซึ่งประกอบด้วยแรงบันดาลใจจากเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวความคิดที่ต้องการเสนอเรื่องราวความหลากหลายของชีวิตที่อยู่ร่วมกันในเมืองใต้สุดของประเทศ ซึ่งความไม่สงบของพื้นที่ชายแดนภาคใต้ทำให้คนภายนอกมองข้ามวิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมไปถึงปัญหาสังคมด้านอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาพื้นฐานทางครอบครัวของกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ปัญหายาเสพติดที่ระบาดไปทั่วของกลุ่ม

ยาวชน ความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างคนไทยพุทธกับไทยมุสลิมในพื้นที่ โดยใช้กระบวนการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ของสิ่งที่เรียกว่า Photomontage ซึ่งเป็นลักษณะของการตัดต่อปะติดภาพนิ่งของหลายๆ ภาพมาประกอบเข้ากันจนเกิดเป็นภาพใหม่ มาปรับประยุกต์ใช้ในการเล่าเรื่องด้วยเทคนิควิธีการของภาพเคลื่อนไหวในเรื่องขนาดภาพ มุมกล้อง และการตัดต่อลำดับภาพ และเสียงเป็นการแสดงออกที่ต้องการอธิบายถึงนัยความหมายและทัศนคติของผู้เขียนต่อบริบททางสังคมในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ผ่านภาพยนตร์สารคดีเรื่องนี้

ผลลัพธ์ที่ผู้เขียนค้นพบ คือโครงสร้างของกระบวนการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ สามารถใช้วิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เห็นโครงสร้างทางความคิด รวมถึงการแจกแจงประเด็นด้านเนื้อหาของภาษาภาพยนตร์ให้เกิดความเชื่อมโยงกับภาษาทางทัศนศิลป์ขึ้นได้ แม้ว่าศาสตร์ภาพยนตร์จะมีกระบวนการทำงานในลักษณะเฉพาะทาง แต่กระบวนการคิดการสร้างสรรค์สามารถปรับประยุกต์ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันได้ ไม่เว้นแม้แต่การเขียนบทความเชิงวิชาการขึ้นนี้ ซึ่งผู้เขียนก็เขียนด้วยกระบวนการทางทัศนศิลป์ในแบบ montage เช่นกัน โดยการตัดต่อปะติดของเนื้อหาและข้อมูลจากหลายแหล่งที่มา ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการทำงานด้านทัศนศิลป์ ข้อมูลจากภาพเคลื่อนไหว และข้อมูลวิชาการจากสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงความรู้จากประสบการณ์ที่พบเจอกับตนเอง ประกอบเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นบทความทดลองเชิงวิชาการบทนี้ ผู้เขียนจึงได้มองเห็นถึงความเป็นไปได้ต่อว่า ศาสตร์แขนงต่างๆ ถึงแม้มีความแตกต่างกัน เมื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ผ่านโครงสร้างความคิดทางทัศนศิลป์ให้เกิดความชัดเจนทางความคิดได้ ก็สามารถปรับประยุกต์กระบวนการสร้างสรรค์กับศาสตร์แต่ละแขนงให้เกิดเป็นผลงานทางทัศนศิลป์ในรูปแบบใหม่ขึ้นได้เหมือนกัน

บรรณานุกรม

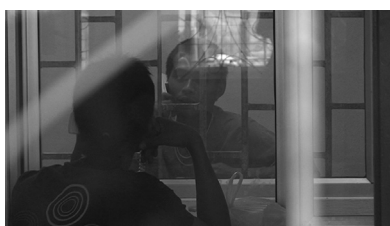
- ประวิทย์ แต่งอักษร. มาทำหนังสือเถอะ. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพฯ: ไบโอสโคป พลัส, 2556.
- กษิดิศ รัตนโอภาส. "เบตงเมืองเย็นในแดนเดือด." NATIONAL GEOGRAPHIC ฉบับภาษาไทย 5, 53 (ธันวาคม 2548) : 40-48.
- คนมองหนังสือ (นามแฝง). "95110 เมืองในหมอก." มติชนสุดสัปดาห์ 31, 1621 (9 -15 กันยายน 2554) : 85.
- The Art of Photomontage (Online). เข้าถึงเมื่อ 17 May 2013. เข้าถึงได้จาก. <http://homepage.nflworld.com/davepalmer/cutandpaste/intro.html>
- สุรพงษ์ พิณจักษ์. เอกสารประกอบการเรียนวิชาการถ่ายภาพยนตร์เพื่องานภาพยนตร์ (Online). เข้าถึงเมื่อ 17 May 2013. เข้าถึงจาก. <http://202.29.53.20/3011103/SOC43/topic17/linkfile/print5.htm>
- 4 คุณ 100 (Online). เข้าถึงเมื่อ 17 May 2013. เข้าถึงจาก. http://www.khaosod.co.th/view_news.php?newsid=TUROamlyd3hNREV3TURrMU5RPt0=4

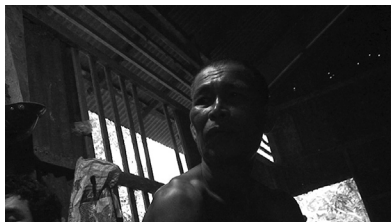
ภาพที่ 1

ภาพผลงาน Photomontage ของ Hannah Hoch ชื่อผลงาน Strong-Armed Men ปี ค.ศ. 1931

138 95110 เมืองในหมอก มองภาพเคลื่อนไหวผ่านบริบททางสังคมได้สุดแสนยาก โดย ทวีภักดิ์ กิระนสุนทร

ภาพที่ 2-8

ภาพประกอบจากภาพยนตร์สารคดี เรื่อง 95110
เมืองในหมอก ปี พ.ศ. 2554 โดยทวิวิทย์ กิจธน-
สุนทร

